

ОЛИЙ ЎҚУВ ЮРТЛАРДА СИФАТ МЕНЕЖМЕНТИГА ТАЪСИР ЭТУВЧИ ОМИЛЛАР

**Бабаджанова Замира Хикматовна,
Халимова Дилрабо Жалиловна**
Бухоро давлат тиббиёт институти, Ўзбекистон

АННОТАЦИЯ

Таълимни бошқаришнинг замонавий принциплари, бир томондан, бошқарув фаолиятининг объектив мезонлари ва усулларига асосланади, бошқа томондан, янги бошқарув тизимининг асосини сифат сиёсати белгилайди. Шу муносабат билан таълимни бошқариш олий таълим тизимининг сифат жиҳатидан ривожланишини таъминлаши керак.

Калит сўзлар: олий ўқув юрти, сифат менежменти, концепция.

FACTORS AFFECTING QUALITY MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

**Babadjanova Zamira Khikmatovna
Khalimova Dilrabo Jalilovna**
Bukhara State Medical Institute. Uzbekistan.

ABSTRACT

Modern principles of education management are based, on the one hand, on objective criteria and methods of management activities, on the other hand, the basis of the new management system is determined by quality policy. In this regard, education management should ensure the qualitative development of the higher education system.

Keywords: university, quality management, concept.

Мақсад: олий ўқув юртларида сифатни аниқлашга бўлган турлича ёндашувларни ва сифат менежментига таъсир этувчи омиллар тизимини тадқиқ этиш.

TQM (Total Quality Management) бу ўзи нима? Мухтасар қилиб айтганда, бу қисқартма ташкилот сифат менежменти тизимининг юқори самарадорлигини англатади.

1.1.2-жадвал.

**Сифат менежментига бўлган эволюцион ёндашувлар босқичларининг
мазмун-моҳияти**

Босқич номи	Маҳсулотлар/хизматларни тайёрлаш жараёнлари билан вақтинчалик алоқа	Қўлланиладиган воситалар
Сифатни таъминлаш	Маҳсулот/хизматни ишлаб чиқаришгача, ишлаб чиқариш даврида ва кейин амалга ошириладиган ҳатти-ҳаракатларни қамрайди	Сифатни кафолатловчи усулларни қўллайди
Сифатни бошқариш	Маҳсулот/хизматни ишлаб чиқаришгача, ишлаб чиқариш даврида ва кейин амалга ошириладиган ҳатти-ҳаракатларни қамрайди	Маҳсулотни тайёрлаш жараёнида сифатни бошқаришга имкон берувчи усулларни қўллайди
Умумсифат менежменти	Фаолиятнинг барча йўналишларида доимий равишда амалга ошириладиган ҳатти-ҳаракатларни қамраб олади	Истеъмолчиларнинг кутишадиган талабларини қондириш мақсадидаги фаолиятнинг барча йўналишларини тўхтовсиз яхшилашга имкон берувчи барча усулларни қўллайди

Quality (сифат) фақат маҳсулот сифатини эмас, балки корxonанинг иш сифатини, жараёнларини ва бутун фаолияти (масалан, бошқарув сифати, ишлаб чиқариш жараёни, ахборот оқими, ходимларнинг фаолияти ва хоказолар) сифатини англатади. Management (бошқариш), сифат назорати бошқарув вазифасидир. Бироқ, бу ҳолатда биз нафақат вазифаларни, балки менежмент бошқаруви ва менежментдан кучли иштирок этишни талаб қиладиган ва ходимларни сифат менежментига фаол жалб қилишни талаб қиладиган бошқарув услуги сифатида тушуниладиган бошқарув усулларини ҳам ёдда тутамиз.

Бугунги кунда олий ўқув юр்தларининг таълим хизматлари сифатини ошириш давлат мақсадлари доирасида ва олий ўқув юр்தининг мақсадлари доирасида таълим муассасаси ҳаётини, таракқиётини ва фаровонлигини таъминлаш воситаси сифатида стратегик мақсад сифатида қаралади. Бугунги кунда олий ўқув юр்தи ўзини ўзи бозор субъекти сифатида тан олинши ва шунинг учун бозор иқтисодиётининг барча қонунлари таълим хизматлари бозорида ҳам амал қилишини, яшаш учун курашнинг турли усуллари ишлатилишини ва “табиий танлов” мавжудлигини тушуниши керак.

Олий ўқув юр்தининг сифат менежменти тизими - режалаштириш, таъминлаш, мунтазам такомиллаштириш ва бошқариш орқали сифатли сиёсатни амалга ошириш учун зарур бўлган ташкилий тузилмани, усуллари, жараёнлари ва ресурслари бирлаштиради. Сифат сиёсати тизимнинг асосий ҳужжатиدير. Сифат менежменти тизимини яратиш ва уни бошқариш мақсадини белгилайди, шунингдек мақсадларга эришиш учун юқори бошқарувнинг (юқори раҳбариятнинг) мажбуриятларини белгилайди.

Сифат менежменти тизими олий ўқув юр்தининг педагогик, илмий, маъмурий ва бизнес соҳаларини қамраб олади. Бу соҳалар ўзаро боғлиқ ва кўп ҳолларда кесишади. Сифат менежменти тизими бу жараёнда барча олий ўқув юр்தи ходимларини жалб қилиш ҳисобига амалга оширилади, энг юқори раҳбариятнинг намояндаси сифатида ректорни ўзи сифат сиёсатининг мақсадларига эришиш учун тўлиқ масъулиятни ўз зиммасига олади.

Олий ўқув юр்தининг сифат тизими доирасида маъмурий бошқарув жараёнлар ҳақиқий кўрсаткичлар бўйича бошқарувга асосланган ва якуний босқичда "жараёнлар самарадорлиги" мезонлари бўйича доимий яхшиланишни таъминлашга мўлжалланган. Жараённинг самарадорлиги унинг барча турдаги ресурсларнинг харажатларини ҳисобга олган ҳолда сифат сиёсатининг объектив функциясини бажаришга кўшган ҳиссаси сифатида тушунилади.

Таълим сифатини ошириш концепциясини ишлаб чиқишда қуйидаги саволларга жавоб бериш керак:

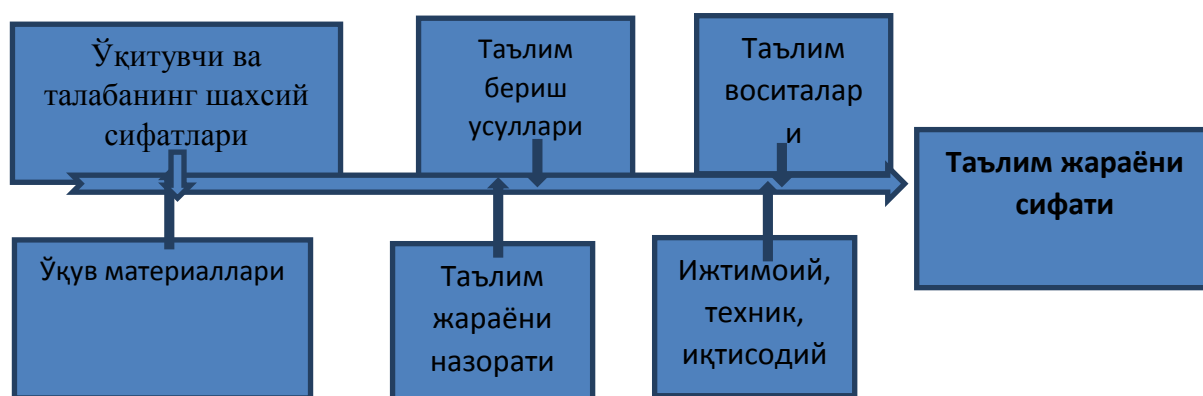
таълим сифати нимани англатади, таълим сифатини оширишнинг умумий вазифасини ҳал қилишда олий ўқув юр்தининг сифат тизими қандай рол ўйнаши керак.

Қандай қилиб бундай тизимни яратиш керак?

Таълим сифатини тушуниш учун маҳсулот сифатининг замонавий тушунчасини яратиш керак: "Сифат – бу шартли ёки ҳис қилинган эҳтиёжларни қондириш қобилятига эга бўлган маҳсулот ёки хизматларнинг хусусият ва

характеристикаларининг тўпламидир" (ИСО 8402 Ҳалқаро Стандартлари). Таълимнинг ўзига хос хусусияти маҳсулотнинг таркиби, истеъмол таркиби даражасидан анча мураккаб. Чунки ўқув жараёнининг (ЎЖ) натижалари истеъмолчиларнинг (талабаларнинг) ўзлари ва уларнинг оилалари, улар ишлаши керак бўлган компаниялар, ниҳоят, уларнинг салоҳиятидан фойдаланадиган жамият ва умуман давлатдир. Шу муносабат билан таълим сифатини ўқув жараёнининг (ЎЖ) хусусиятлари ва тавсифлари сифатида белгилаш мумкин, бу алоҳида фуқароларнинг, корхоналар, жамият ва давлатнинг билимлари ва кўникмаларига шартли ёки зарур эҳтиёжларни қондириш қобилиятини беради.

Унинг сифатини белгилайдиган ўқув жараёнининг асосий хусусиятлари ва характеристикалари 1.1.1-расмда келтирилган.

1.1.1-расм. Таълим жараёни сифатининг ўзига хослигини аниқлаш

Ушбу ёндашувга асосан, яратилаётган сифат тизимининг энг муҳим ҳужжати - олий ўқув юртлари фаолияти учун стратегик режа - таълим муассасасининг ривожланиш концепциясидир. Ушбу концепция кўп қатламли ва қуйидагиларни ўз ичига олади:

юқори даражадаги - олий ўқув юртларининг ривожланиш концепцияси ва унинг асосий фаолият турларини (таълим, илмий ва ишлаб чиқариш) ривожланиш концепцияси;

ўрта даражадаги - юқори даражадаги ҳужжат асосида яратилган ва факультет даражасида ривожланиш мақсадлари ва вазифаларини белгилаб берадиган олий ўқув юртининг факультетларини ривожлантириш концепцияси.

паст даражадаги - университет бўлинмаларининг ривожланиш концепцияси (кафедралар, хизматлар, бўлимлар), уларнинг ривожланиш мақсадлари ва вазифалари.

Концептуал ёндашув таърифи олий таълим муассасаларида сифатни бошқариш тизимини яратиш ва такомиллаштириш принципларини шакллантиришга имкон беради.

ХУЛОСА

Замонавий жамият фаровонлиги йўлида таълим хизматлари сифатини ошириш борасидаги ишлар таълим сифатини таъминлаш муаммосини ҳал этишда унга таъсир этувчи омилларнинг бутун яхлит мажмуини уларнинг ўзаро боғлиқлиги ва ўзаро хатти-ҳаракатида бошқариш лозим, яъни олий ўқув юртларида сифат менежментини жорий қилишда тизимли ёндашишдан фойдаланиш керак. Бугунги кунда замонавий таълим сифатини таъминлаш масаласи ҳар бир олий ўқув юртининг ижтимоий-иқтисодий тузилма сифатидаги ўз вазифаларини тўлақонли бажариши лозимлиги шартлайди.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси” тўғрисидаги ПФ-4947-сонли Фармони. 2017 йил 7 февраль.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий ўқув юртидан кейинги таълим тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида”ги ПФ-4958-сонли Фармони. 2017 йил 16 февраль.
3. Ўзбекистон Президентининг “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-2909-сонли қарори. 2017 йил 20 апрель.
4. Ўзбекистон Президентининг “Олий маълумотли мутахассислар тайёрлаш сифатини оширишда иқтисодиёт соҳалари ва тармоқларининг иштирокини янада кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-3151-сонли Қарори. 2017 йил 27 июль.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий таълим муассасаларида таълим сифатини ошириш ва уларнинг мамлакатда амалга оширилаётган кенг қамровли ислохотларда фаол иштирокини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-3775-сонли Қарори, 2018 йил 5 июнь.